List 29. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. julija 1875.

Obseg: Razpis dveh vrtnarskih štipendij na vrtnarski učilnici v Mödlingu nad Dunajem. — Štiri velike nadloge, katere žugajo tudi našemu kmetijstvu. (Konec.) — Gospodarska skušnja. — O cenitvi posamesnih zemljišč. — Zapisnik 34. odborove skupščine slovenske Matice 15. julija. — Tirolska in Tirolci. (Dalje.) — Obrazi iz domačega življenja. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis dveh vrtnarskih štipendij

na vrtnarski učilnici v Mödlingu nad Dunajem.

C. k. ministerstvo je za vrtnarsko šolo v Mödlingu „Elisabethinum" imenovano, ki je z ondašnjo kmetijsko šolo združena in katere dveletni učni tečaj se 1. oktobra t. l. začne, 2 štipendiji za dve leti po 250 gld. dovolilo.

Po najvišem sklepu od 7. avgusta 1871 se ena teh štipendij sme po imenu cesarjevem, druga po imenu cesaričinem imenovati.

Kdor hoče v to vrtnarsko šolo sprejet biti, mora

1. najmanj 15 let star in tej starosti primerne telesne moči biti,
2. se mora izkazati, da je z dobrim vspehom dovršil ljudsko šolo po novi postavi, in da
3. stariši ali varuhi njegovi pripustijo, da sme v to šolo vstopiti.

Sinovom kmetovalcev ali vrtnarjev in pa takim, ki dokažejo, da so z vrtnarstvom dejansko že opraviti imeli, se bo dalo predstvo pred drugimi.

Prošnje, katerim morajo biti priložena spričala gori imenovanih lastnosti, naj se napišejo na imé c. k. ministerstva kmetijstva, pa vložé zadnji čas do 15. dne avgusta t. l. ravnateljstvu kmetijske šole v Mödlingu (Direktion der landwirthschaftlichen Lehranstalt Francisco-Josephinum in Mödling ob Wien).

Na Dunaji 28. junija 1875.

C. k. ministerstvo kmetijstva.

Štiri nove velike nadloge,

katere žugajo tudi našemu kmetijstvu.

(Dalje in konec.)

Smrekov lubadar, zakožni črv, ali knaver.

Lubadar (knaver) ni več našim deželam tuja žival; ne! povsod ga že imamo, na Českem in Štajarskem, na Koroškem in Kranjskem itd.

Pričujoče 4 podobe nam kažejo v podobi I. ličinko (črva) tega mrčesa, v podobi II. pa hrošča (kukca), kakor se nahajata v svoji natorni velikosti; podoba III. kaže kukca ali hrošča zelo povekšanega, podoba IV. pa rove pod notranjim lubjem smreke, ki so jih naredili hrošči in ličinke lubadarja (knavra); od tod tudi njegovo znanstveno imé lubadar, lubadni kukec, zakožni črv (Borkenkäfer).

1

2

3

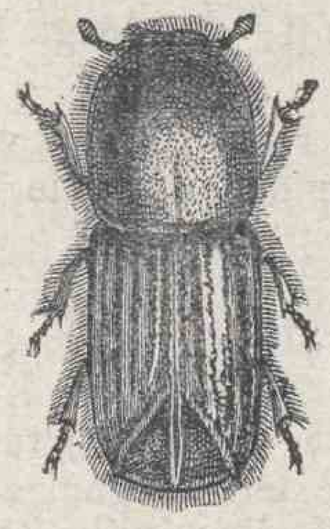

4

Strašna je škoda, ki jo najraji smrekam po gozdih dela ta drobni in kosmati hrošeč, izprva rumenkaste, potem rujave in na zadnje po zraku in solncu začrnele barve. Cele smrečje gozde je že pokončal, če se mu ni zaprečilo njegovo silno pomnoženje. In žalibog, da po vseh deželah naših se širi silni škodljivec. Če dobí smreko, ki se mu pripravna zdi za gnjezdo svoji zalegi, kar prebode njeno lubje (skorjo) in izgrize podolgoma po deblu rove, kjer babica na obéh njenih konceh jajčica položí. Iz jajčic se izležejo kmalu rumenkasti črviči (ličinke), ki na desno in na levo od gnjezda delajo lično zvite in čedalje širje postranske rove (prehode), na koncéh teh rovov pa se zabubajo, od kodar se kot popolnoma dorasli žužeki skozi skorjo prevrtajo in na dan pridejo.

Ker v marsikaki smreki neizmerno veliko število tega mrčesa biva, ki se silno množi, zato že v malo tednih, ko se je ta mrčes v deblo smreke vgnjezdil, ona bolehati začne, kar se v tem pokaže, da bocki od vrha doli začnó rumeno-rdeči prihajati (veneti). Včasih pa smreki bocki začnó mahoma viseti, ki niso poprej orumenéle; malokdaj se pa iz začetka zunaj na smreki prav nič ne vidi. Lubje (skorja) take od tega mrčesa spodjedene smreke se pokaže sivkasto ter se začne od spodaj gori lušiti.

Lubadar si navadno izbere le stara, bolehava, posušena ali od vetra podrta drevesa in stare parobke, ali pa posekani les. Ako se je pa jako zaplodil, napada tudi popolnoma zdrava debla.

Da se razširjanju tega škodljivca v okom pride, treba je, da se poprej imenovana drevesa nemudoma in čisto iz gozda spravijo.

Ker skušnje učé, da se lubadar najraji loti posekanih in na tleh ležečih smrek, katere se še niso obelile, zato je tudi potrjen dober pomoček ta, da se na nekoliko nalašč tako posekanih smrekah lubadarji lovijo, in kedar so se vgnjezdili v tako nastavljene smreke, se one obelijo, predno so še iz jajčic črvi izlezli, in z lubjem ali skorjo vred sežgó. Take smreke imenujejo „lovke", zato, ker ž njimi lubadarje lovijo.

Pratika lubadarja v smrečji od meseca do meseca.

Od novembra do marca: Kukec pa tudi ličinka ali buba pod skorjo; tudi čez zimo kukec v mahu. Lovke meseca marca.

Meseca aprila: Kukci že rojijo, pa se večkrat tudi zopet v zemljo zarijejo. Lovke.

Meseca maja: Kukci začnó smreke bosti. Zdaj je treba najbolj smreke preiskavati. Lovke.

Meseca junija: Pod skorjo začnó iz jajčic črvi lesti. Treba take smreke obeliti in jih iz gozda odpraviti.

Meseca julija: Izlega napreduje, in izleženi kukci delajo že drugi zarod. Nove lovke.

Meseca avgusta: Prvi zarod že dovršen, ali že tudi drugi zarod skoro gotov. Lovke.

Meseca septembra: Prva zalega rojí, ali druga že izgotovljena. Lovke.

Meseca oktobra: Včasih kukci še rojijo, so pa večidel že pod skorjo skriti; večkrat se nahaja še le ličinka ali buba.

Krvava ušica.

Prvotna domovina krvave ušice (Blutlaus) tudi je Amerika, vendar se je že pred več leti drugam zanesla, posebno na Angležko, kjer je že silno veliko število jablan pokončala. V deželah našega cesarstva je — hvala Bogu — dozdaj ta uš še malo znana, vendar je že tudi na Tirolskem okoli Bocen-a in Briksen-a veliko škode naredila.

Krvava ušica se imenuje zato, ker zmečkana rdečo liso naredi; spada pa ta uš v vrsto rastlinskih ali listnatih ušic, katere imajo rilček enako dolg ali pa še daljši od trupla; hoteče sesati ga stegnejo in zabodejo v rastlino. Razplod pri teh živalicah je tako neizmerno hiter, da se v enem poletji od enega samega para zaplodí več milijonov zaroda.

Podoba I.

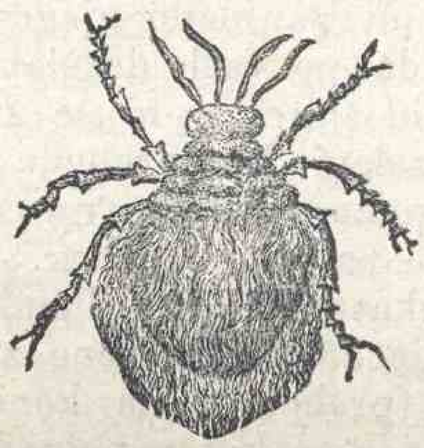

Podoba I. nam kaže samico (babico) brž potem, ko je iz jajčica izlezla, toda veliko povekšano; života je hrušastega, obokanega z obročki, ki je krog in krog obdan od obrobka volni podobnega. Iz jajčic namreč izlevi se zarod matic ali rodivk, ki so samo samice. Te matice nimajo kril (perutnic), rivček pa tak, da ga morejo pod trebuh položiti.

Podoba II.

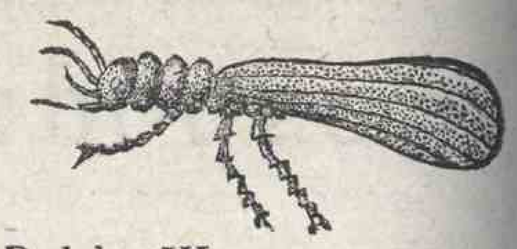

One se samo po sebi plodijo, živijo v velikih skupinah skupaj in še le jeseni zarodé krilate samíce (babice) in prav majhne in tudi krilate samce (ušice možkega spôla), kakor jih podoba II. kaže.

Podoba III.

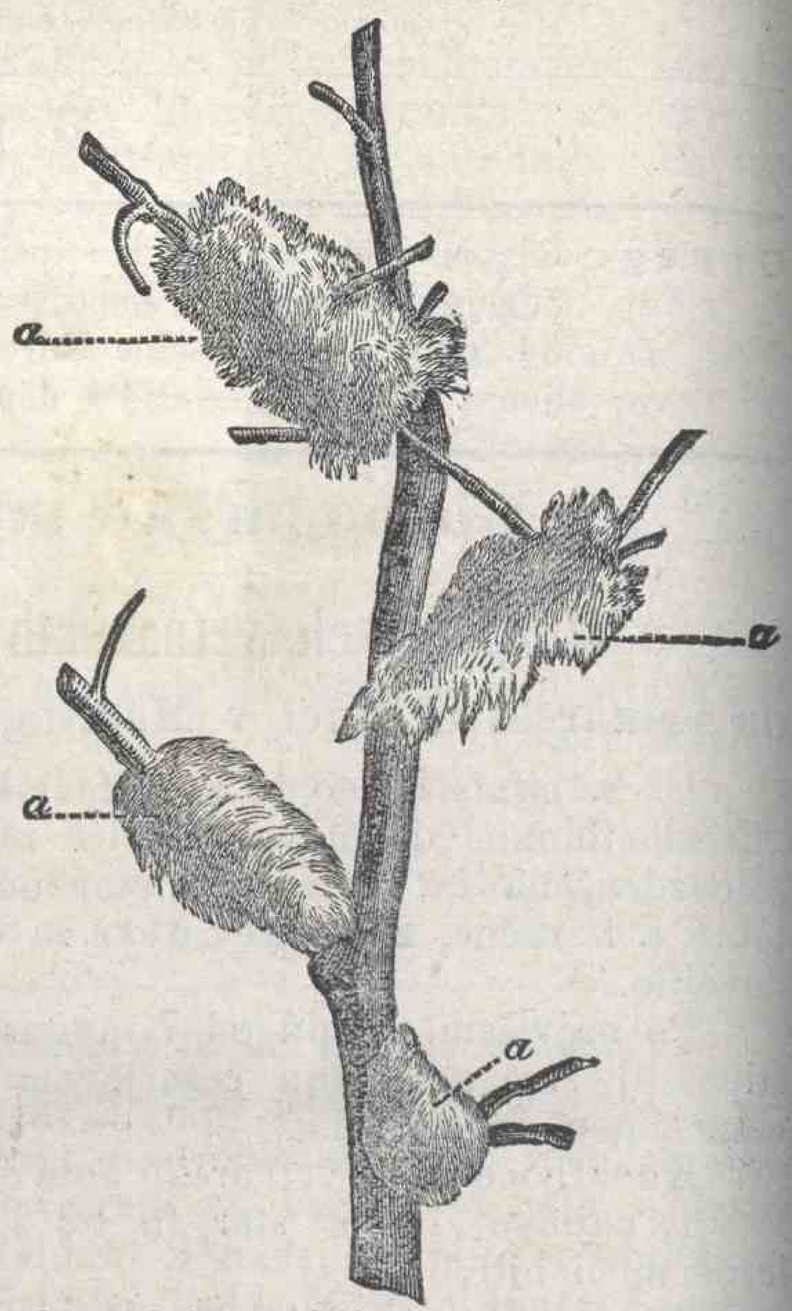

Ko so se te samice in samci parili, potem kmalu poginejo, ker imajo le zeló skažena prebavila. Predno pa pogineje, položijo samice neizmerno število jajčic v jablanovo skorjo, iz kterih spomladi zopet matica zarod izleže. Matice so prav za prav pokončevalke drevja, kajti one zabodejo rivce svoje v mehko skorjo vejic, iz katerih potem začne sok teči in oteklina nastopi, dokler ne začne les bolehati in nazadnje popolnoma vsahneti. Podoba III. kaže jabelčne vejice, kakor da bi bile od snega pobeljene; prevlečene so z neko snovo, vosku podobno, katero ušice iz sebe dajó; pod to odejo živijo, varne tudi pred neugodnim vremenom.

Kako odpraviti krvavo ušico z jablan?

Drevo je treba popolnoma očediti ali pa posekati. Čedijo pa od krvavih ušic obsedena drevesa z vodo, kateri je petroleum primešan; s krtačami se ta voda v razpokline jablanove skorje vriba; tudi hvalijo namazati imenovane razpokline z ilovico, kateri je trpentin primešan. Vsa taka sredstva pa pomagajo le, ako se večkrat ponavljajo in na tanko spolnujejo. Najbolje je, ne dobivati jablan iz dežel, kjer imajo krvavo ušico.

Gopodarske skušnje.

* *Češminje — vzrok rjè na žitu.* Ministerstvo kmetijstva je družbam kmetijskim naročilo, naj opomnijo gospodarje, da češminje (Berberitzenstrauch, Berberis vulgaris) odpravijo iz bližine polja, rekši, da se po poskušnjah novejšega časa na češminju pogostoma nahaja neka prašnata gliva, ki jej je imé „kupičnata rjà" (Becherrost), katere klična zrna veter odnese na žito po njivah, katero potem rja napade.

Dozdaj so nam bili vsi drugi vzroki rje znani in med njimi najbolj to, če poleti se dež s solncem nagloma spreminja. Če je tedaj res, da rjà pride tudi iz češminja, ne bo našim gospodarjem veliko truda prizadjalo, češminje odpraviti od polja, zato, ker — se le malo kje nahaja.

Narodno-gospodarske stvari.

O cenitvi posamesnih zemljišč.

(Konec.)

Tudi izgledke pregledujejo c. kr. okrajne cenilne komisije, in ker je za vsak razred vsacega obdelovanskega reda čisti prinos znan, upati smemo, da se bodo le temu prinosu primerni izgledki odobrili, neprimerni s primernejšimi nadomestili, kjer jih pa manjka, novi izbrali in na novo postavili. Zanašamo se na to pa tem več, ker imajo v dotičnih komisijah kmetijski gospodarji večino in so vsakemu v svojem okraji zemljišča tudi dobro znana; vsaj gre tu tudi za njihovo lastno korist.

V vsaki skupini se more vsak obdelovansk red vvrstiti le v toliko dobrotnih razredov, kolikor jih je za dotični cenilni okraj, oziroma cenilno okolico, v vrstilni tarifi odločenih. Med vsakim razredom naj bo pa primeren razloček, in tak, da se med njima razločnost spozná.

Zemljišča se ločijo v sledeče obdelovanske rede: *a*) njive, *b*) travnike, *c*) vrte, *d*) vinograde, *e*) pašnike, *f*) planine, *g*) gozde in *h*) jezera, močvirja in ribnike; temu se prištevajo še *i*) enačice (Parificationsland) in *k*) nerodovitni svet.

Nerodovitni zemlji pripadajo sledeča zemljišča, katera so po §. 2. postave od 24. maja 1869. leta zemljiškega davka prosta:

1. pusta zemlja, ki nič ne obrodí;
2. močvirja, jezera in ribniki, če se ne obdelujejo po kmetijsko, in tudi ribštvo, trsje ali šota, če nobenega vžitka ne donaša;
3. javne (vsakemu odprte) poti, ceste, kolovozi in steze; javni prostori v vaséh, trgih, mestih in pri cerkvah in ulice; potem vodotoki, vodovodi, ki služijo občnim namenom, slednjič struga rek in potokov;
4. javna pokopališča, dokler v ta namen služijo;
5. stavbine parcele in dvorišča; in
6. zemljišča, na katerih se morska sol nareja.

Pri prejšnji vcenitvi se je pa zemlja razdelila v sledeče obdelovanske rede: *a*) njive, *b*) njive s trtami, *c*) ornice (Eggarten), *d*) njive s pašno praho (Trischäcker), *e*) travnike, *f*) travnike s sadnim drevjem, *g*) travnike z lesnim vžitkom, *h*) male vrte, *i*) velike vrte, *k*) vinograde, *l*) pašnike, *m*) pašnike s sadnim drevjem, *n*) pašnike z lesnim vžitkom, *o*) planine, *p*) črne gozde (Hochwälder), *q*) listnike (Niederwälder), *r*) stavbine prostore. Tem se pa prišteva še *s*) puščava, ali nerodovitna zemlja.

Sedaj imamo po takem nad polovico obdelovanskih redov manj, kot poprej.

Vprihodnje bodo stavbini prostori zato zemljiškega davka prosti, ker se po novi postavi povsod misli vpeljati davek od hišne najemščine, ali najemščine vrednosti. Ta davek se je dosedaj le v glavnih mestih nakladal, po kmetih pa le tam, kjer so se hiše v najem dajale; sploh je bil po deželi vpeljan hišni razredni davek, ki ima pa po novi postavi popolnoma odpasti.

Ker je sedaj veliko obdelovanskih redov manj kakor prej, si bo marsikdo mislil, kako neki bo mogoče, to vrediti tako, da dotični poljedelci škode ne trpé?

Vsaka parcela se vvrsti v tisti obdelovanski red, kateremu po svoji naravni obliki pripada; če se pa na različni način obdeluje, določuje pa tisti pridelek, ki v čistem prinosu druzega prevaguje. Na priliko: če je njiva s trtami zasajena, čisti prinos je pa od žita in poljskih pridelkov večí kot od vina, prišteva se potem njivam; nasprotno pa vinogradom; in če je na travniku nasajeno sadno drevje, in je čisti prinos od sadja večí kot od klaje, prišteva se vrtom, nasproti pa travnikom itd.

Samo po sebi se pa ume, da se pri vvrstenji v dotični dobrotni razred na skupni prinos gleda.

Cenilci morajo vrstilno tarifo in izgledke zmirom pred očmí imeti, in tem primerjati zemljišče, ki ga pred seboj imajo in vceniti hočejo. Ker so cenilni okraji, oziroma cenilne okolice jako obširne, treba je dobro pomisliti in prevdariti: kje in v katerih občinah so najboljše lege in kje najslabejše, da se pri vcenitvi ne le vsake skupine, ampak celega okraja prava vzajemnost doseže. Gledati pa ni samo na obstojna dela dotičnega zemljišča, ampak tudi na okoliščine, ki čisti prinos povikšujejo ali zmanjšujejo. Posebno se pa mora gledati na lego zemljišča, na naravno vlago (mokroto in suhoto), na kakovost (dobroto) pridelka, potem na to, ali se zemljišče lahko ali težko obdeluje, ali so delavci poceni ali dragi, ali je nevarnost zarad povodinj in posipanja in to pridelek krati, slabi in pokvarja; ali se pridelki lahko ali težko, in z večimi ali manjšimi stroški prodadó itd.

Obdelovanski red dotičnega zemljišča se vzame vselej v srednji meri tako, kakor je v dotični soseski navaden. Če kdo svoje zemljišče s posebnimi stroški umetno obdeluje, ali če je zemljišče z obrtnijo združeno, ali če kakemu določnemu posestvu pripada, se že zato ne sme više ceniti, ampak le kakor zraven ležeča zemljišča.

Pa tudi na posebne stroške se mora gledati, ki jih kako zemljišče prizadene, da se obdrži v takem stanu, kakor je. To se s tem zgodí, da se vvrsti v niži dobrotni razred tarife, če se ni že pri odločevanji čistega prinosa za vrstilno tarifo na to oziralo.

Če kaka vrtna ali vinogradska parcela manj kot 50, drugih obdelovalnih redov pa manj ko 400 štirjaških sežnjev meri, in je obdana z eno samo drugo parcelo ravno tistega lastnika, prišteva se potem slednji parceli. Od tega se le takrat odstopi, ako bi potem čisti prinos skupnega zemljišča se več ko za 10 odst otkov povekšal ali zmanjšal. Ravno tako se ravná s parcelami različnih dobrot enega obdelovanskega reda. Bolji ali pa slabeji kos taiste mora pa najmanj eno oralo meriti. Pri gozdih se ne sme na vrednost na zemljišči stoječega lesa gledati, ampak na rodovitnost zemlje, in poprečni letni prirastek. Druge razmere pa odločujejo, kakor se je pri poljedelskih obdelovanskih redih omenilo. Vsaka gozdna parcela se vceni le v eno dobrotno vrsto. Če pa kak kos gozda več ko 50 oralov meri, in so tla in pa druge okoliščine, po katerih se ravná čisti prinos, med seboj jako različne, sme se v več dobrotnih vrst vceniti.

Po stari meri, ko je vsaka katastralna občina za-se bila cenilni okraj, in je tudi imela svojo vrstilno tarifo, bila je vcenitev lože, kot sedaj. Lahko se je sproti soseska k soseski primerjala, vsaj ni bilo treba iz daljave izgledkov si pred oči postavljati, kakor se bo to sedaj godilo; kajti potrebni izgledki vsake vrste so se nahajali v vsaki občini.

Slednjič pa opomnimo cenilce na letošnji nenavadni sploh dobri stan poljá naše dežele. Vsi sadeži pa tudi travniki in vinogradi obetajo bogat pridelek, če se srečno domú spravi. Pričakuje se tako dobra letina, da takošne že več let nismo imeli. Naj jim tedaj ne bode letošnji stan pridelkov za vodilo pri odobrovanji izgledkov in vcenitvi zemljišč, ampak naravna rodovitnost taistih. Naj pomislijo, da bilo je letošnje leto zmirom dosti potrebne vlage za razvoj rastlin, posebno je pa vlaga hasnila travnikom. Kdor tedaj navadnih naravnih razmer dotičnega kraja

ne pozná, se more letos o rodovitnosti in prinosu dotičnih zemljišč prav lahko zmotiti, kajti tudi na plitvi in peščeni zemlji letos dobro kaže. Tedaj, cenilci, pozor!

Če vsi, ki imajo vcenitev izvrševati, nalogo svojo prav razumejo in svojo dolžnost natanko izpolnijo, pričakovati pa smemo, da se vcenitev pravično in tako izvrší, da vprihodnje ne bode več upravičenih pritožeb, da je dežela naša s zemljiškim davkom preobložena, in da se jej butaro ne naloži, ki jo potare, ampak le pravemu prinosu zemljišč primerno breme, katero nositi je v stanu.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

34. odborove skupščine slovenske Matice

15. julija 1875. leta.

Ko so se bili zbrali gospodje odborniki: Jeran, Marn, Močnik, Parapat, Pleteršnik, dr. Poklukar, Praprotnik, Souvan, Stegnar, dr. Sterbenec, Šolar, Tušek, Vilhar, Wiesthaler, dr. Zupanec, Žakelj, je začel predsednik dr. Jan. Bleiweis skupščino.

1. Odbor potrdi zapisnik 33. odborove skupščine. Na pritožbo g. Parapata, da zapisniki odborovih skupščin zadnje čase prepočasi pridejo na svitlo, je predsednik po kratki debati odgovoril, da bo njegova skrb, da se bo to odslej hitreje godilo.

2. Tajnik prebere poročilo gospodov preglednikov društvenih računov, katero izjavlja, da so Matični računi preteklega leta skozi in skozi v redu. Odbor pritrdi priznanju, ki so ga o tem velikem računskem poslu pregledniki izrekli sodelujočima gospodoma blagajniku J. Vilharju in tajniku J. Tušku.

Potem so se razsojale prošnje za podelitev Matičnih knjig. Odbor je na prošnjo prof. Marna podaril primerno število Matičnih knjig (med njimi največ česke slovnice) Ljubljanskim gimnazijalcem; — potem nekoliko knjig nekaterim okrajnim šolskim knjižnicam, društvu sveučilištnih dijakov, „narodnemu domu“ v Zagrebu in pa še dvema drugima prosilcema.

4. Da se izvrši sklep Matičnega odbora od leta 1872 zarad tiska životopisa ranjcega dr. Tomana in njegovih ne še natisnjenih pesem, se je naprosil odbornik g. Praprotnik, naj dovrši njemu izročeni rokopis, ki med drugim obsega v Tomanovi zapuščini najdene pesmi „podobe“, ter se jim dodadó še nekatere iz že tiskanih njegovih „Glasov domorodnih“ izbrane pesmi. Gospod Praprotnik obljubi, da bo rokopis za tisek pripravljen do vseh Svetih. Na to sklene odbor, da vredjeni rokopis koj potem v natis gre, tako, da pride ta knjiga v spomin za Matico mnogozasluženemu dr. Tomanu leta 1876 gotovo na svetlo.

5. Prof. J. Marn poroča o zapuščini Cafovi in naposled nasvetuje, naj se prepustí vsa zapuščina v porabo vredovatelju slovensko-nemškega slovarja Wolfovega, ako je on želí, ker zapuščina, kolikor je je Matici v roke prišlo, nima nikakoršne druge vrednosti.

6. Na Trstenjakovo ponudbo, naj bi sl. Matica tiskala tudi 3. del njegovih „slovanskih elementov v Venetščini“, je odbor sklenil, naj se gospod pisatelj povabi, da pošlje rokopis v pregled odboru, ki po Matičnih pravilih potem še le more sklepati o tisku spisov.

7. Vrednik „letopisa“ prof. Pleteršnik poroča, da se „letopis“ marljivo natiskuje, in da v podučni in zabavni del „letopisa“ za 1875. leto se vzamejo sledeči spisi: a) Trstenjakovih „slovanskih elementov v Venetščini“ II. del; b) Šubičeva „telegrafija“ s podobami, katere za posebni prodaj se bo še 200 vezkov več tiskalo, c) Gorenjčev prevod neke Gogolove povesti, d) Prešernova literarna zapuščina, ki jo hrani dr. Bleiweis, e) Parapatov spis „regeste Kamniškega mesta“, in eventuelno nekatera Kopitarjeva, Hankova in Slomšekova pisma Fr. Metelku, pisma Kopitarjeva Jak. Zupanu in različna pisma Metelkova, katera hranuje dr. Poklukar. Gledé Parapatovega predloga, naj Matica izdá bakroreze Slovenca Šege, ki je bil v 18. veku v Monakovem sloveč bakrorezec, je odbor po mnogostranski obravnavi sklenil, gosp. Parapata prositi, da odboru Matičnemu dá pismeno natančen načrt o tej zadevi; končni sklep se je do tistega časa odložil. — Prof. Erjavčevo pismo zarad njegove pisateljske nagrade se je izročilo predsedniku odseka za izdavanje knjig, gosp. Šolarju, v poročanje v prihodnji skupščini.

8. Predsednik bere dopis prof. Majcigerja, po katerem ima odbor rokopis o Čehih in Slovacih za „Slovanstva II. del“ do Božiča 1875. leta pričakovati, in pa dopis prof. Macuna, ki ne more gotovega obroka povedati, do katerega dovrši svoj nalog o „slovenskem Štajerji“. Odbor vzame oboje na znanje.

9. Poslednji občni zbor je skenil, da se 11. Matično leto raztegne do konca decembra 1875. leta, tako, da se bo vjemalo z navadnim letom. Odbor je soglasno vkrenil, da društvenikom zarad te vravnave Matičnega leta ne bo treba nič doplačati, ker tudi ne bo več knjig se jim dalo kakor po navadi.

10. Predsednik omeni, da so Matičarji doslej le še malo dali za Costov spominek. Ker je pa vendar dolžnost Matičnih udov, da zdatno podpirajo napravo spominka ranjkega nepozabljivega Matičnega predsednika, zato se bodo v kratkem razposlale gg. poverjenikom prošnje, naj izvoli vsak v svojem okrožji nabirati doneskov, ter poslati jih blagajniku slovenske Matice, g. J. Vilharju.

Po preteku 3 ur, ko je bilo vse razpravljeno, kar je stalo na dnevnem redu današnje seje, je predsednik skupščino sklenil.

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

(Dalje.)

Politični stranki ste na Tirolskem dve, če se sme pičlo število liberalcev kot stranka šteti. Raztrešeni so liberalci le po mestih, in še ne po vseh; po večih mestih si držite obe stranki skoraj vago: v Insbruku so v tretjem razredu letos zmagali konservativci ali patrijoti. Manjša mesta, vse kmečko ljudstvo, sploh ogromna večina naroda pa je pri konservativni stranki. Cesarski namestnik grof Taaffe, deželni glavar, večina deželnega zbora in deželni odbor spadajo k tej stranki. Razvidno je, da po tem takem liberalna stranka precej žalostno rolo igra. Organ liberalne stranke je „Innsbrucker Tagblatt“, pravi brat Ljubljanskega „Tagblatta“. Brez vsake ljubezni do Tirolske domovine povzdiguje ta listič vse, kar je prusko, se norčuje iz procesij in iz vseh verskih reči, in psuje duhovščino na tak nesramen način, da se ga celó liberalci sramujejo, in se naročujejo rajši na dunajske liste. K sreči je ta list prav malo razširjen, med kmečko ljudstvo že celó ne pride. Čudim se, kako more vsak dan izhajati, najbrž ima kako skrivno podporo. Glavni organ konservativcev so „Tiroler Stimmen“, ki izhajajo vsak dan; razun teh je še več katoliških ali „klerikalnih“ listov (kakor bi „Narod“ rekel), ki izhajajo po štirikrat, po dvakrat na mesec; da bi zadobili liberalci na Tirolskem kedaj večino, na to ni misliti; kajti tirol-

ski kmet je preponosen, presamosveten, da bi se dal od meščana okoli prsta oviti. Tirolski kmetje poznajo svojo moč, kajti v vseh bojih, ki so jih imeli, se za meščane niti zmenili niso, kmetje sami so se vzdignili, in tudi njih vojskovodje, kakor Andrej Hofer, Speckbacher, Haspinger, Wintersteller in drugi, so bili kmetje, duhovniki, krčmarji, ljudje iz prostega naroda. Pomagali so jim tudi meščanje, pa ne kot kolovodje, ampak kot pritikljeji. Zato Tirolski kmet nima nič rešpekta pred meščanom, nasprotno se iz njega norčuje, in poje:

„Wir Oberländer, felsenfest,
Als wie die Ferner gfrora,
Und seh'n wir so an Stadtlerherrn,
So nehmar'n bei die ohra"

(po slovenski: mi gorenci, trdi ko skale, in zmrznjeni ko ledene gore, če vidimo kakega škrica, primemo ga za ušesa.)

Jasno je po tem takem, da si liberalni meščani niti ne upajo, ponujati kmetom svojih kandidatov. Le en stan je, ki ga Tirolski kmet posluša in uboga, namreč duhovnike. Razume se, da vpijejo liberalci mnogo o neumnosti in zaslepljenosti kmečkega ljudstva, pa jaz mislim, da noben narod ni tako neumen, da bi ne vedel, kje ga čevelj tišči, in da bi ne znal razločiti prijatelja od neprijatelja. Masa vsacega ljudstva, ki ne razume vseh političnih zmešnjav, je vendar obdarovana z nekim prirodnim nagonom (instinktom), kateri se nikoli ne moti, da zna ločiti pravo od nepravega.

Prišel sem enkrat v Ljubljansko okolico, in prašam dobrega znanca, kako je to, da ljudstvo, čeravno politično tako malo izobraženo, je vendar tako narodno? On mi odgovori: „Res, da skoraj nič ne vedó o politiki, pa vôdo od krví vendar znajo razločiti." Jaz sem bil z odgovorom popolnoma zadovoljen.

Pri tej priložnosti moram omeniti, da Tirolsko ljudstvo nikakor ni neumno, in tistih kretinov, ki se najdejo po nemškem Koroškem in Štajarskem, tukaj ni videti. Slišal sem vedno mnogo govoriti o pobožnosti Tirolcev; in prepričal sem se sedaj, da je res. Vse polno je po deželi samostanov in cerkvá; kapelic, križev pa že celó vse mrgolí. Celó liberalci so primorani hoditi ob nedeljah k maši, in o veliki noči k spovedi, če nočejo, da se za njimi s prstom kaže.

Toda tudi ni vse zlato, kar se sveti, in mnogokrat je pobožnost le zunajna in formalna „zavolj ljudí". Vkljubu vsej pobožnosti se znajo med sabo dobro oplahtati (oslepariti). Sploh sem našel med Tirolci mnogo nagnjenosti do goljufije. Nikoli nisem videl Tirolcev kvartati, da bi ne bil eden ali drugi, ali vsi, malo goljufali. — Tirolci niso odkritosrčni ljudje; niti med sabo si ne zaupajo, toliko manj tujcu. Sploh tujcev ne marajo. Tako so izključljivi in samozasebni, da smatrajo še tacega za tujca, ki pride iz druge doline. Ta ekskluzivnost je kriva njih nezaslišane geografične nevednosti. Kmetom bi se ne čudil, pa da celó iz omikanih ljudí, uradnikov, advokatov itd. nobeden nič ni vedel o Avstrijski geografiji, temu sem se zares čudil. Niso vedeli niti za Ljubljano, niti za Kranjsko. „Laibach" in „Villach" so zmerom zamenjali, ravno tako „Kärnten" in „Krain".

Drugače jim nisem mogel dopovedati, kje sem domá, ko tako, da sem rekel: „an der kroatischen Grenze." Pa potem je bila zopet zmešnjava, eni so me imeli za Hrvata, drugi za Ogra. Iz vseh izhodnih dežel jim je bila samo Ogerska znana. Ko sem hodil v svoji sokolski surki, se jej niso mogli načuditi, eni so se smejali, drugi pa so rekli, da lepo stojí. Opazil sem pa na svojo veliko žalost, da je že korupcija našla pot med ta čvrsti narod. Nikjer nisem našel prave ljubezni med mladimi ljudmí, tiste idealne ljubezni, ki prebiva v sredi srca, kakor pojó slovenski fantje:

Ravno v sredi moj'ga srca
Ena rožica cvetí —

našel sem le spolske gone brez vsacega idealnega okvira. Mogoče, da se motim, in da se zna ljubezen na Tirolskem bolje skrivati, kakor drugod, ker Tirolec je zaprt, in ne nosi srca na jeziku. Pa da bi se srčni čut niti v podobi pesmice ne upal na dan, tega ne verjamem. Kakor za ljubezen ne, tako tudi za prijateljstvo nisem našel odkritih src; povsodi le tista nezaupnost in samosebnost! Človek, ki je bral in občudoval polnosrčnost takih junakov, kakor Hofer in Speckbacher, mora ali misliti, da se je ljudstvo od Hoferja sem mnogo pokvarilo, ali pa, da srčnost tega naroda spi, in se le ob burnih časih zbudi. Tudi o hrabrosti sedanjih Tirolcev nimam prav visokih misli; Kranjci se mi veliko bolj pogumni zdijo, da o Srbih in Hrvatih ne govorim. Sploh pa mislim, da so Tirolci največe bravure vedno le s tem dosegli, da so sovražnikov na svojih nepristopnih gorah čakali, in iz zatišja streljali, ker jim služi cela dežela, kakor ena sama velika trdnjava.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Črno-rumena zastava* — zastava Avstrijskega cesarstva — prepovedana na Ogerskem! Tako se piše „Bohemii" iz Budapešta. Poštar Požunski je namreč pred svojo hišo o smrti cesarja Ferdinanda razpostavil Avstrijsko zastavo, in zdaj je — če se „Bohemia" ne laže — po ukazu Ogerskega kupčijskega ministra v sodniški preiskavi zato, da se je na Ogerskem drznil razviti Avstrijsko zastavo! Res, vsak dan nova znamenja, kamo jadramo.

* *Siromaštvo na Dunaji* se je prav očitno pokazalo po preiskavah stanovališč, med katerimi je razposlana ondotna komisija našla 3500 tacih stanovanj, ki celó niso namenjena za prebivalstvo ljudí, ki pa vendar zarad siromaštva morajo stanovati v njih, 205 so našli celó tacih, v katera ne pride nič zraka in nič svitlobe; 2200 je tacih, ki so mokrotna tako, da voda po stenah stojí, v 357 je nagnječenih prebivalcev toliko, da komaj dihajo itd. Taka stanovališča so našli pri 512 čevljarjih, pri 232 mizarjih, pri 128 ključarjih, pri 119 tobakarjih, pri 64 pekih, 48 gostilničarjih, pri 40 mesarjih, pri 39 krojačih in več druzih.

* *Tudi na Angleškem* delajo povodnji po več krajih silno škodo. Naravoslovcí ugibajo: od kodi letos toliko vode v podnebji?

* V Trutenau-u na Pruskem so nekega pastirja požrle njegove lastne svinje. Pastir, 60 let star človek, je na polji, ko je pasel svinje, izgubil po krvotoku toliko krvi, da je omedlel in na tla padel. Svinje, prišedši v njegovo bližino, postale so krvilakomne, navalijo se čez pastirja in snedó ž njega vse meso do kostí.

* *Žitna letina* na Ruskem, Francoskem in v Ameriki ni obilna.

Zabavno berilo.

Obrazi iz domačega življenja.

„Slovenska" rodovina.

Spisuje J. Aléšovec.

(Konec.)

S temi besedami smo — to čutimo dobro — zadeli vse ude družine. Zato je ravno prav, da priteče v tem trenutku najmanjša hči, okoli pet let stara deklica, v

sobo, za njo blizo 6leten fantič in za obema „Vita“, ki si pa ne upa priti v sobo, menda, ker ji je še prejšnja podnosnica v spominu. Otroka pritečeta vsak zložen papir v roki in pomolita očetu, kar sta prinesla. Besede, katere pri tem silita iz ust, se nam zde jako nerazumljive in še le, ko jih oče ponavlja, zvemo, da imajo biti nemške. Izročivši prinešeno pa se zapodita nazaj in zažvrgoleta slovenski.

„Časniki“, pravi oče ter položi, kar je prejel, na mizo, „jih bom zvečer bral.“

„Dovolite“, spregovorimo mi, „da jih malo pogledam. Pričakujem namreč neke novice, ki se mi zeló važna zdi. Saj so časniki slovenski, ne?“

„Ne,“ se izgovarja nekoliko zadrežno gosp. Pavček, „ti so nemški. Naročil sem jih zarad kupčije.“

„Aha, na slovenske ste pa naročeni, da jih berete in podpirate. Vrlo dobro! Slava vam!“

„Se reče“, pa nadaljuje še bolj počasno gospod Pavček, „berem jih že sèm ter tjè v kavarni, pa saj ne prinašajo nič posebnega, kar bi se v drugih listih ne bralo. Pa tudi človek ni tako premožen, da bi za vsako reč denar tje metal. Moj Bog, časnikov je dandanes ko gob v gozdu!“

„Gotovo, dobrih in slabih, zadnjih posebno med nemškimi. Slovenci jih nimamo mnogo, a ti so dobri. Če je vsak bolj premožen Slovenec naročen le na enega, že lahko vsi shajajo. Na katerega ste vi naročeni, če mi je vprašanje dovoljeno?“

„Hm“, odgovarja gospod Pavček prižigaje si tlinko, „že večkrat sem mislil naročiti se na tega ali tega, pa ne vem, kateri je bolji — in vrh tega —“

„Je vselej kaj vmes prišlo, da ste pozabili“, izpolnimo mi njegove besede.

Gospá, ki je že ves čas nekako nemirno stopala zdaj na to, zdaj na ono nogo, pogleda na uro in pravi:

„Joj, že štiri! Jutri je ples in obleke še niso v redu.“

„Ples?“ poprimemo mi, dasiravno smo dobro razumeli, kam letí gospejna opomba, „ples? v čitalnici? A, ne zamerite moji pozabljivosti, — na strelišči je ples. Obžalujem, da nisem še nikdar imel prilike videti vaših cvetečih hčerá v čitalnici. Gotovo bi bili živi cvetici v vencu gospá in gospodičin —“

„Ne zamerite, gospod“, mi seže gospá v besedo, „v čitalnici mi nimamo znanja in potlej — se ne vé vselej, s kom da se pleše. Se priporočam, gospod!“

S tem gre v drugo sobo, „Hilda“ za njo.

To je dosti jasno! Čeravno smo kot Slovenec le na pol omikan človek, vendar vemo, kaj nam je storiti. Iščemo tedaj svojega klobuka, katerega nam vljudni gospod Pavček že naproti prinese, podamo gospodu Pavčeku roko in izgovarjaje se, da smo ga nadlegovali, se pomikamo proti vratim, pri katerih nam gospod Pavček še roko podá rekoč: „Me je prav veselilo! Saj se bova videla v čitalnici“ — ter odidemo, a za nami se vrata precéj trdo zapró.

Zunaj ne znamo odpreti zapaha pri vratih vrh stopnic, mora nam priti hišna na pomoč. Ta nam, ko se spustimo doli, še pokaže, da se je, kar je v Ljubljani, vendar že nekaj slovenščine naučila, kričé za nami: „Rokusmuk, gaspud!“

Tako smo spoznali „slovensko rodovino.“ Kar smo vse to doživeli, ne gremo radi h kaki rodovini, če slišimo, da je „slovenska“. Morda niso vse take, a strah je — strah, — ne upamo se več. Taka je!

Naši dopisi.

V Gorici 18. julija. — „Napredka“ ni pri nas ne konca ne kraja. V 10—20 letih nismo prejšnji čas slišali toliko o umorih in druzih hudodelstvih, kakor zdaj v par tednih. Preteklo nedeljo (11) ponoči je nek mladeneč Kn. v Št. Ferjanu (dobro uro od tod, v Brdih) zabodel z nožem nekega M. v tem, ko ga je ta z roko po glavi mahnil. Pet ur je ranjenec še živel, sv. olje dosegel in potlej molčé trobental — surovost kmečke mladine čedalje bolj rastočo in pa nevarnost ponočevanja in pijančevanja. Tako se na kmetih in praxi tolmači „svobodnjaštvo“. — Meseca oktobra t. l., o času deželne učiteljske konferencije, se napravi v Gorici razstava učnih pripomočkov. Poduk zastran nje se ravno razglaša po časnikih; naj tudi „Novice“ prinesó ta razglas in ž njim pripomorejo, da bode razstava obilna. — Naše mestno starešinstvo, ki ima letos prav po gostem seje, sklenilo je med drugim pogodbo z g. Ritter-jem, da prepusti mestu svoj vodotok iz Stračic (iz Soče). Stavijo se že cevi po mestu, da se voda na vse strani razpelje. Tudi v krasni mestni vrt pride ena žila za ondašnji vodomet. Pili pa menda te vode ne bomo. — Nov trg za sadje in zelenino nam naredijo iz gosp. Persa-vega vrta (pri tisti hiši, kjer je c. kr. okrožna sodnija). — V Podgori (četrt ure od tod) sta pogorela 12. julija 2 skednja z žitom. — Tacega jesensko-deževnega vremena meseca julija nismo še nikoli imeli, kakor včeraj in danes. Vsled ugodnega vremena je letos turšica $1\frac{1}{2}$ seženj visoka, da trte in drevje, oziroma rakle zakriva. Če Bog ohrani grozdje, bo vendima obilna. — Kar je „cerkev“ od nekdaj pridigala, storil je našega mestnega starešinstva „liberalizem“. Prepovedani so v mestu poletni plesi pod milim nebom (somenji, sagre), ki so bili pri nas že prava manija postali. Žalibog, da ta zaželeni napredek na kmetih ni še prodrl, čeravno mnogoteri nasledki ponočnega plesanja že davno v nebó vpijejo. — 4. avgusta se začnó na gimnaziji zrelostne preskušnje, potem pride viša realka na vrsto; dne 14. avgusta se šolsko leto končá. — Zoper prenaredbo šolskih počitnic je naš deželni zbor v poslednji sesiji ostro protestoval. Če bi ostalo, kakor letos ($^{14}/_{8}$—$^{15}/_{10}$), ne bi menda nikdo ugovarjal; ali s 1. oktobrom začeti, kakor ima biti v prihodnje, to je za naše kraje, naravnost rečeno, kolosalna neumnost. Otroci morajo prav tisti dan dom zapustiti, ko se vendima odprè, ne gledé na to, da mestna gospôda navadno do vseh Svetih rada na kmetih ostane. In pa razlika med našimi kraji (gledé počitničnega reda) in druzimi deželami je zdaj skor še veča, ko prej. Kaj čemo, dežele morajo plesati, kakor na Dunaji godejo!

Program razstave učnih pripomočkov,

ki se ima, kakor naš dopis poroča, napraviti v Gorici in Poreču o jesenskih počitnicah, določuje to stvar tako-le: Razstava bo obsegala a) reči za oskrbovalnice malih otrok in otroških vrtov, b) učne pomočke (učila) in šolska dela ljudskih učilnic, c) obrtnijskih in druzih strokovnih šol, d) zavodov za gluhoneme. — Jemale se bodo v razstavo: A) risarije stavbenih in situacijskih načrtov ali pa modelov; B) učni pomočki, ki se na teh učiliščih upotrebujejo; C) izdelki učenški.

ad A. Kar se tiče omenjenih načrtov, naj se pošljejo samo taki, ki druge presegajo. V to vrsto spadajo tudi: mize, skrilne pisnice, klopi, pisalniki itd. dotičnega učilišča, ktere reči, če so v kterem oziru zanimive, naj se pošljejo v naravni velikosti ali pa njihovi modeli ali na kartonih narisane. Tako naj se tudi ozir jemlje na: priprave za prezračevanje (ventilacijo), za kurjavo v šolah, na načine razsvečevanja soban, na straniščа, posode za vodo učencem namenjeno, na kópeljne naprave za otroke v varovalnicah in šolah, na

črnilnike, svinčnike in pisniške ročnike, in na naprave za pisanje ali risanje.

ad B. Učila so knjige ali drugi učni pripomočki, ki so vpeljane v učiliščih, ali katere se imajo nasvetovati, da bi se vpeljale, pošljejo dotični založniki ali pisatelji sami na razstavo. Tako pošljejo lahko tudi društva, katera izdajajo knjige v razširjanje ljudske omike, zadevna svoja dela ali zaznamke (kataloge) že izdanih knjig. — Kar se tiče te vrste učil, štejejo se k njej sosebno taka: 1) katerim je namen, učencem uk zlajšati, na pr. priprave za prvotni poduk o čitanji, računske priprave, priprave za polajšavo pri nauku o muziki itd., ali 2) taka, katera imajo služiti v to, da se učenci po ogledovanji stvari same ali po kalupih in podobah napeljujejo, da si dotično reč mislijo prav tako kakor je; 3) priprave za polajšavo vzajemnega poduka. — V to troje vrst spadajo: a) veronauk: verske podobe; b) branje: tabele, metode in abcede, predalčki za črke; c) pisanje: metode in kalupi; d) računstvo: računske priprave, sistem utéž in mér; e) zemljepisje in zgodovina: ilustracije k zemljepisnemu in zgodovinskemu uku, nazidne tabele, relifni zemljevidi, atlanti, zemeljske krogle, telurji in lunarji; f) risanje in zidarstvo: predloge vsake vrste za risanje, modeli stavbeni; g) prirodoznanstvo: zbirke prirodoznanskega orodja, podobe itd. za prirodoznanski poduk; h) telovadstvo: orodje za-nje in za nauk o plavanji, skrb za zdravje; i) pripomočki za začetni poduk v kmetijstvu; k) o obrtnijstvu; l) poslednjič gredó v to vrsto učila specialnih zavodov, na pr. zavodov za gluhoneme, slepe itd.

ad C. Na vsakem izdelku učenca (učenke) naj je razkazano imé in starost njegova, koliko časa v šolo hodi, in pa potrditev šolskega ali zavodnega voditelja, da so namreč prej omenjene reči resnične. Dalje naj bode zaznamljena šola (ali zavod), od katere je delo prišlo — s pridevkom, je li šola državna, občinska ali privatna; ali jo vzdržuje kaka verska ali svetna družba; ali je eno- ali večrazredna in koliko razredov da ima.

Med deli gré pričakovati tudi ženskih del, ki se v šoli učé; del iz gluhonemic in vseh druzih v vrsto šol za posebne predmete spadajočih učilnic.

Učilišča ali založniki, kateri se nočejo udeležiti učilne razstave v Gorici ali Poreču, naj se pri predsedništvu c. kr. deželnega šolskega svetovalstva Goriškega in Isterskega v Trstu do 20. avgusta t. l. oglasé in napovedó, kakošne rečí mislijo poslati v razstavo, bodi-si v Gorico ali v Poreč, ali pa tudi na oba kraja. Razstavne rečí v Poreč namenjene naj se pošljejo (poštnine proste) ondašnjemu c. kr. okrajnemu glavarstvu pod napisom: „Učilno-razstavne reči za c. k. deželno šolsko svetovalstvo Istersko“. Izročé naj se c. kr. namestnijstvenemu svetovalcu in okr. glavarstva voditelju v Poreču (Parenzo). Reči namenjene učilni razstavi v Gorici naj se oddajo pod napisom: „Učilno-razstavne reči za c. k. deželno šolsko svetovalstvo Goriško Gradiščansko“. Izročé naj se c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku in glavnemu učitelju Francu Vodopivcu na c. kr. učiteljskem izobraževališči v Gorici (portofrei).

Razstavljene rečí se bodo razstavcem nazaj pošiljale na stroške posebnega v to namenjenega zaloga.

Reči za razstavo odločene morajo najdalje do 15. septembra že biti odposlane, če ne, ne pridejo na razstavo.

Vsek razstavec naj razločno naznani, ali hoče, da se mu poslano nazaj pošlje, ali pa c. k. deželnemu šolskemu svetovalstvu prepustí, da ono poslano v javne namene porabi.

Iz Trsta 18. julija. — Nova brzojavna postaja v Lovrani na Istrijanskem se je danes odprla.

Iz Loža na Notranjskem 16. julija. A. L. — 12. dné t. m. popoldne ob 7. uri se je nad nami razljutila nevihta in vsula se strašna, kot orehi in debeli lešniki debela in suha toča, brez dežja, ki je v 5 minutah nam ves poljski sadež, zlasti žita, zelje, salato, popolnoma pokončala, travnike toliko poškodovala, da se bode komaj polovica sená pokosila; od dreves je celó vejice odbijala. Ko je toča čez 5 minut nehala, je je bilo po 2 palca na debelo po zemlji čisto suhe kakor led; belo pa je bilo, ko da bi bil sneg padel. Škoda po površnem prevdarku znaša 15 do 20.000 gold. Posestniki, ki so celo leto pridno delali in pričakovali bogate žetve, vidijo zdaj z obupnostjo ves svoj trud vničen, znoj svojega života zastonj prelit; tare jih skrb nadlóg in pomanjkanja o hudi in dolgi hribovski zimi. — 15. t. m. je bila volitev novega zastopa občine Vojske nad Idrijo. Vršila se je volitev pod predsedstvom prejšnjega župana g. Martina Lapajneta in v nazočosti c. k. okrajnega glavarja gosp. Ogrinc-a v Idriji v najlepšem redu brez navadnega kričanja in agitiranja. Izvolili so za župana mladega poštenjaka, domačina, ki je po šolah izobražen, v trgovstvu, domačem gospodarstvu izurjen, in sploh za to mesto najsposobniši mož, ki pri nas prebiva. Občina se nadeja, da bode zastarele napake kmalu energično odpravil, zlasti slabo soseskino pot do Idrije popraviti si prizadeval, novejšim potrebam po moči vstrezal, za izdelovanje nove šole potrebnih tvarin pripravljati začel in sploh občinsko delovanje kot mladi župan pomladil. — Naj omenim še, da se letos nahajajo razni slučaji božjastne bolezni tukaj.

Iz Ljubljane. — Vradna „Wien. Ztg.“ od 17. dne t. m. je naznanila, da je presvitli cesar 30. maja t. l. stolnega prošta gosp. dr. Pogačarja imenoval za knezoškofa Ljubljanskega. — Novi gosp. knezoškof se je v pondeljek v Ljubljano vrnil iz Dunaja, kamor je bil od papeževega nuncija poklican. Med tem pa je „Presse“ od svojega Ljubljanskega korespondenta, ki svoja poročila zajema tam, kjer jih navadno zajema tako imenovana „reptilienpresse“ in včerajšnja „Laibacherica“ je kar na vrat na nos odlomek tega „krasnega“ članka ponatisnila, o katerem za danes nimamo prostora druzega reči nego to, da — če nima ta članek biti prepis vladni, kako naj se vêde „mit gebundener Marschroute“ novi škof Kranjski — si pač gosp. dr. Pogačar mora želeti: „Gott bewahre mich vor meinen Freunden; vor meinen Feinden werde ich mich selbst schützen“!

— Pondeljek, t. j. 19. dan t. m. je bil zgodovinski dan o napravi dobrodelni, imenitni za celo našo domovino. Položil se je namreč ta dan popoldne ob 6. uri temeljni kamen za hišo bolehavcev (Siechenhaus) na koncu Kravje doline v prijetnem in zdravem kraji, obrnjenem proti našim gorenskim goram. Brez hrupa in vriša so ljudomili gospodje, katerim je znan žalostni stan takih ljudí, ki jih zavoljo neozdravljivih bolezni ne morejo več v bolnišnicah imeti, ki pa tudi nimajo domovja za živež in postrežbo in so zategadel le velika nadloga občinam, začeli nabirati milodare za napravo take hiše, in posrečilo se jim je dozdaj nabrati toliko doneskov, da se je moglo začeti zidanje imenovane dobrodelne naprave, katera bode izročena oskrbovanju usmiljenih sester, ki so si, reči smemo, po vsem svetu pridobile hvalno imé, da so najbolje in najskrbniše strežnice revnim bolnikom ali sicer onemoglim ljudém. Kakor je bil začetek te človekoljubne ideje tih in brez hrupa, isto tako se je brez vsega vriša 19. dan t. m. položil temeljni kamen tej hiši, katere zidanje je izročeno našemu zidarskemu mojstru gosp. Zupančič-u, po domače Gradišku. On je danes položil temeljni kamen vpričo preč. gosp. Jož. Zupan-a, stolnega župnika in dekana in zastopnika škofovega, gosp. Fr. Kramarja

kot zastopnika onega odbora, ki se je prvi lotil te naprave, gospé Leopoldine Hoppe, prednice usmiljenih sester, gosp. Fr. Potočnika, naprošenega nadzornika te stavbe, gosp. dr. Jan. Bleiweisa kot referenta v zdravstvenih zadevah v deželnem odboru, in gosp. Mat. Hočevarja, župnika Št. Peterske fare, v kateri bo ta dobrodelna naprava stala. Poslopje z dvema nadstropjema bo zunaj imelo ličen obraz in razen nekaterih večih sobán, razen kapelice, mrlišnice itd. 22 večih ali manjših sob, v katerih bo imelo kakih 80 bolehnih ljudí prostora; te hiše se pa drži tudi kake 3 orale velik prostor za vrt in druge potrebščine. Do zime bo vse poslopje pod streho; prihodnje poletje bo vse tako dodelano, da se bode mogla ta hiša izročiti blagemu namenu. Bog daj srečo tej deželi naši tako potrebni napravi in jej dodeli še mnogo radodarnih prijateljev in prijatlic za vspešno vzdržanje njeno!

— (*Deželna komisija za konjerejo*) je 19. dne t. m. pri ogledovanji žebcev plemenjakov sklenila c. k. ministerstvu za kmetijstvo nasvetovati, naj se odstranita žebca „Sacromoso“ in pa „Slovenec“, ki nista za pleme več ugodna. Ob enem se pa ministerstvu naznani želja, da bi se tudi malovredni žebec „Buccaneer“ odstranil, akoravno se mu plodnost ne more še odreči.

— Pripoveduje se nam, da, kakor strela iz jasnega neba je došel tako imenovani „blauer Bogen“ okrajnemu glavarju v Litiji gosp. Pajku in pa okrajnemu glavarju Ljubljanskemu pl. Schiwitzhofenu, katera nehoté morata v pokoj, čeravno bi bila rada doslužila svojih 40 let. Ker pa — se ve da! — je Avstrija naša tako „bogata“, da jej ni treba gledati na prihranitev več tisoč forintov, in ker v očigled prihodnjih volitev za deželni zbor Kranjski je treba „energičnih“ okrajnih poglavarjev a la Vestenek, zato sta se ona dva morala umakniti. Imenovanje njunih namestnikov bo, kakor pri glasovitih volitvah za kupčijsko zbornico, še le prav ilustriralo, kaj namerava naš sedanji c. k. deželni predsednik, da po „Pressinih“ besedah „der Friede wiederkehre und Ruhe werde im arg zerrütteten Kronlande Krain“!!

— Dr. V. Klun je 15. dne t. m. umrl v Karlovih varih na Českem, kjer je za zdravja voljo bival. Iz ustavoverskih časnikov, ki so prinesli odlomke njegovega življenjepisa, razvidimo, da je zadnji čas zopet na Dunaji bival, kamor se je iz Švice preselil, ki je bila domovina sopruge njegove in kjer je on imel majhno posestvo, kateremu je imé dal Vinkomir. Imé to bode marsikomu zastavica, nam pa ni, ki smo ranjcega skozi in skozi poznali. Dr. Klun je bil vsake sorte v svojem življenji; kedar se je kazal „iskrenega Slovenca“, podpisal se ni „Vincenci Fereri Klun“, ampak „Vinko Klun“, in odtodi je imenoval posestvo svoje Vinkomir, spomnivši se zopet, da le slovenski obraz mu je pomagal leta 1867 v deželni zbor, iz tega v državni zbor Dunajski, k službi „hofratha“, k zdatni penziji in nekolikošnemu premoženji, s katerim si je v Švici „Vinkomir“ kupil. Requiescat in pace! Vsaj dr. Klun ni bil prvi in ne zadnji, ki je Slovence za nos vodil.

— Advokat dr. Rudolf je umrl 19. dne t. m.

— (*Izlet „Sokola“*) na Dobrovo in v Švico, ki zarad dežja ni mogel biti preteklo nedeljo, bode prihodnjo nedeljo 25. t. m. popoldne ob 2. uri. Program ostane, kakor je bil odločen. Odbor „Sokola“

— (*Beseda*) v čitalnici na korist kapelnika g. A. Stöckl-na bode drugo nedeljo 1. avgusta t. l. Program priobčimo prihodnjič.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Obravnave colne in kupčijske zveze med Avstrijskimi in Ogerskimi deželami so začasno prestale; obojni ministri si nabirajo novega gradiva za svoje stališče. Magjari hočejo od naših vžitninskih davkov imeti 3 milijone gold., drugače nam žugajo Ogersko mejo zapreti in colnino pobirati. Čez 8 dni gredó Magjarski ministri zopet na Dunaj, da nadaljujejo gori imenovane obravnave. Ali jih bodo pa tudi dognali ali ne brez ministerske krize, se še ne vé.

— Ministri Auersperg, De Pretis in Unger gredó na odpust. Lasser, ki se je ravno vrnil, bo prevzel ta čas predsedništvo in finančno ministerstvo.

Česko. — Iz Prage se poroča, da Prusi po Českem neprenehoma nakupujejo konje; ni ga dneva, da ne bi gnali po 40 do 100 konj, ki so za pota po gorah pripravni, čez mejo. Do zdaj jih je boje že čez 8000 odšlo na Prusko.

Ogersko. — Volitve so za narode nemagjarske jako slabo se izvršile. Slovaki nimajo nobenega narodnega poslanca; Srbi so hudo propadli zoper Nemce in Magjare; od 8 sedežev ohranili so samo 2. Celó slavni Miletić je propadel.

V Bosni in Ercegovini je punt; v Ercegovini so kristijani od Turkov stiskani Avstrijsko zastavo povzdignili. To ni čuda v deželah, kjer kakor pred 300 leti tako tudi danes ne velja pravica človeštva, ampak le sila Turka. Pod Turško vlado zdihajoči Slovani želijo po takem pridružiti se Slovanom Avstrijskim, ki takraj kakor unkraj Litave tudi hrepenijo po ravnopravnosti, katere jim na eni strani ne privoši Nemec, na drugi ne Magjar. V zatiranji ubogih krščanskih kmetov se posebno odlikuje divji in kruti Derviš-paša, zato so prijeli ubogi kristijani za orožje, le da bi si življenje ohranili, ker nimajo ničesar več, kar bi požrešnemu turčinu dali. Ta upor ne veljá tedaj toliko sultanu, ko divjemu Derviš-paši. Ta pa plamen le neti, ker je poslal oddelek vojakov po bližnjih selih s poveljem, ubiti vsacega, ki bi se predrznil zunaj doma kričati. Ta vojaška druhal, malo disciplinirana, pa še bolj divjá, kakor jej je ukazano. Morí celó ženske in utaplja deco v vodi. Spoštovanemu in zelo zasluženemu Tripku Puhvalu so odsekali Turki roke. Vsega tega pa evropska diplomacija ne vidi! — Davki, katere morajo ubogi kmetje (raja) plačevati, so res grozni. Ne le, da plačujejo osmino ali celó petino od vseh pridelkov, morajo zdaj, ko nič več nimajo in ne pridelajo, plačevati še davek od glave (po 20 kr.); tisti, ki nimajo nič druzega nego sekiro, matiko in deset prstov, morajo vendar od svoje „obrtnije“ plačevati po 1 gld. 70 kr. do 7 gld. 70 kr. Vrh tega se pobira od vsake možke glave od 12. do 20. leta po 1 gold. 20 kr. To je po ukazu, al kdo se drži ukaza! Uradniki deró in deró, dokler morejo, ker jim nihče na prste ne gleda, tako da pobirajo stoteri davek. — Begunov, ki prihajajo na Dalmatinsko, je čedalje več. Dalmatinci jih po moči podpirajo in so ustanovili zato posebne dobrodejne odseke. Zadnji čas je, da se vlade evropske potegnejo za te reveže.

---

10. zapisnik doneskov za dr. Costov spominek,

za katerega so darovali

gospodje: L. G., župnik 2 gold., L. G., kaplan 1 gld., Anton Žgur, kaplan na Raki 2 gold., Janez Rozman 2 gold., Josip Škarbina 1 gold., Rudolf Milic, tiskar v Ljubljani 1 gold., Fr. Povše, profesor v Gorici 3 gld., Fr. Kuralt, profesor v Gorici 3 gld., Janez Nep. Stres, vikar, 1 gold. And. Brus, blagajnik.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.